

Плодоношення сорту Рубінова

Горобина досі лишається другорядною садовою культурою, хоча видова різноманітність та існуючий сортимент дозволяють забезпечити будь-які вимоги садівників з отримання плодової продукції та забезпечення декоративного ефекту. В колекції нетрадиційних культур Національного банку генетичних ресурсів, що підтримується на Артемівській дослідній станції розсадництва Інституту садівництва УААН, налічується 69 зразків, в тому числі 28 сортів горобини та міжродових гібридів з її участю. Вивчення колекції дозволило рекомендувати для плодівництва і декоративного садівництва цілу низку цікавих зразків.

САДОВА ГОРОБИНА

Рід горобина нараховує близько 120 видів поширених в помірному поясі північної півкулі. В Україні в дикорослому стані зустрічається 7 видів, інтродуковано 25 видів. Рід поділяють на декілька секцій, зокрема, до секції *Cornus* належить горобина домашня, до секції *Sorbus* - горобина звичайна, бузинолиста тощо, до секції *Aria* (деякі ботаніки відокремлюють від неї секції *Chamaemespilusta* *Torminaria*)

- горобини арія, або круглолиста, лікувальна, або берека, Мужо, приземкувата, або мушмулоподібна, проміжна, або скандинавська, Хоста, широколиста тощо. Гібридами між представниками секцій *Sorbus* і *Aria* є горобини гібридна, або фінська та тюрингська. Горобина має виняткову для зерняткових культур здатність до віддалених схрещувань. Існують природні і штучні гібриди видів горобини з аронією, глодом, грушею, іргою, кизильником, яблунею тощо.

Латинська назва роду - *Sorbus* походить від кельтського слова «сол», що означає «гіркий» і пов'язано зі смаком плодів. Українська назва походить від індоєвропейського слова «ереб», що означає, зокрема, дерева з плодами темного або червоного, особливо неоднорідного, строкатого кольору.

Горобина ціниться в садівництві за високу продуктивність і якість плодів. З лікувальними цілями використовують

ють полівітамінні плоди, а також квітки, бруньки, листя, пагони, кору. Кора забарвлює тканини в червоно-бурій колір, пагони - в чорний, а листя дає брунатну фарбу. Деревину застосовують в меблевому виробництві, для токарних виробів, різних виробів. Горобина широко використовується в озелененні, є декоративні сорти. Служить підщепою для айви, аронії, глоду, груші, хеномелесу.

Горобина звичайна поширена по всій Україні дико та в культурі і є загальновідомою рослиною. Для вирощування в садах найкраще підходять її клони, що мають плоди приємного смаку без характерної «горобинової» гіркоти, яка зумовлюється парасорбіновою кислотою. Вони набули поширення у Центральній і Східній Європі ще з ХХ сторіччя під назвами моравської та невежинської горобини, які вказують на географічні місця відбору цих клонів. Найкраще себе проявили зразки, що були отримані

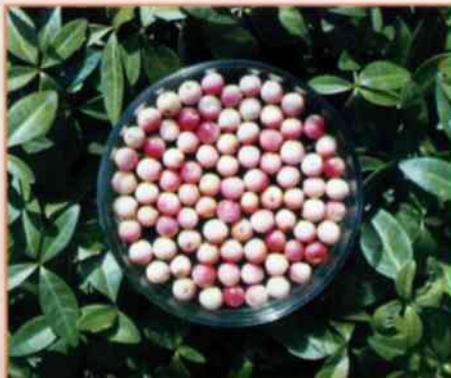
під сортовими назвами Моравська, Невежинська та Розіна. Інші сорти, що належать до сортотипів моравської та невежинської горобини, а саме Жовта, Концентра, Красна, Кубова, Російська, Російська великоплідна, Сахарна, в наших умовах маловрожайні і мають дрібнуваті, рано в'януть плоди. Можливо, недоліки цих сортів пов'язані також із негативним впливом вірусної інфекції. Нові сорти російської селекції, що належать до цієї ж групи, а саме Ангрі, Бусінка, Вефед, Дочка Кубової, Сорбінка у нас ще не вступили до генеративної фази.

Сорти **Невежинська**, **Моравська** та **Розіна** подібні один до одного. Дерева з пірамідальною кроною, високі, в 10-річному віці сягають 5 м. Плоди кулясті, червоні, середньою масою 0,6-0,8 г, найкрупніші важать 1,2-1,4 г. Маса плодів у щитку становить 50-100 (200) г. М'якуш кисло-солодка, приємного смаку. Уро-

Плоди сорту Бурка

Плоди сорту Ред Тін

Плоди сорту Розіна

Горобина бузинолиста
(загальний вид дерева)

жай з дерева на шостий рік після посадки сягає 30 кг.

Внаслідок селекційної роботи, що провадили І.В.Мічурін та його наступники, були відібрані сорти Красавиця, Ала крупна та Рубінова. Сорт Красавиця через гіркоту плодів не становить інтересу, якщо не зважати на зморшкватість листя, що надає дереву деякої декоративності. Сорт **Ала крупна** росте міцним деревом з високою кулястою кроною. Плоди кулясті, червоні, масою 1,3-1,4 (2,0) г, тобто найкрупніші у колекції. Маса щитка сягає 150-170 г. На жаль, плодам притаманна гіркота, що характерна для горобини звичайної, тому вони не придатні для споживання у свіжому вигляді. Врожай з шестирічного дерева сягає 60 кг. Сорт **Рубінова** відзначається низькорослістю, маючи висоту всього 3,5 м у десятирічному віці. Плоди кулясті, бордово-червоні, масою 0,6 (0,8) г. М'якуш терпкуватий, задовільного смаку. Врожайність становить до 20 кг з дерева.

Сорти Бурка, Титан, Лікерна та Гранатна були отримані В.І.Мічуріним шляхом віддаленої гібридизації з аронією та глідом і належать у таксономічному сенсі до сорбаронії та глдогоробини, хоча з господарсько-виробничої точки зору вони є сортами горобини, як плодової культури.

Сорти сорбаронії **Бурка** і **Лікерна** відзначаються низькорослістю, сягаючи висоти 2,2-2,7 м. Плоди кулясті, чорні, дрібнуватої, масою 0,6 (1,0) г, тобто як у аронії. За врожайністю вони знаходяться на рівні аронії - близько 10 кг плодів з дерева. Мають терпкуватий, задовільного смаку м'якуш. Сорт сорбаронії **Титан** вирізняється кращими за розмірами і

Плоди горобини домашньої

смаком плодами та врожайністю. Його плоди кулясті, трохи грановані, бордові, масою 0,8 (1,2) г. На подив, враховуючи інше походження, сорт глдогоробини **Гранатна** дуже важливо відрізнити від Титану. Її плоди кулясті, грановані, бордові, масою 0,8 (1,6) м. Врожайність Титану та Гранатної сягає, відповідно, 100 і 60 кг плодів з дерева на шостий рік після посадки. Колекційні сортозразки Бордова та Лакова схожі з Титаном та Гранатною. Можливо, вони є їхніми сіянцями. Найкращий смак плодів поміж сортів гібридного походження селекції І.В.Мічуріна за літературними даними притаманний сорту Десертна, але в нашій колекції вона ще не плодоносила.

З видів горобини, які можна вирощувати заради плодів, слід відмітити горобини арію, Мужо, Хоста, гібридну, тюрингську та проміжну. Їхні плоди вирізняються борошністим м'якушем і не мають гіркоти. Горобина бузинолиста цікава низькорослістю, сягаючи у десятирічному віці висоти лише 1,5 м та кислувато-солодкими плодами приємного смаку без гіркоти, недоліком яких є дрібнуватоість у порівнянні з горобиною звичайною. Горобини лікувальна, широколиста, приземкувата мають плоди без гіркоти, але погіршеної якості у порівнянні з іншими видами.

Тримається осібно від інших видів горобина домашня. Для неї характерна несхрещуваність і прищепна несумісність з іншими горобинами. Вирізняється горобина домашня дуже великими плодами, маса яких становить 10-20 г. Їстівними вони стають у перестиглому стані, коли зникає в'язучий присмак і плоди набувають м'якої консистенції і приємного смаку.

Всі види горобини мають декоративний вигляд протягом сезону і можуть використовуватися у зеленому будівництві. Недоліком видів секції *Sorbus* є обгоряння країв листя в суху спекотну погоду. Декоративність збільшується під час плодоношення, коли дерева викриваються безліччю помаранчевих, червоних, бордових та майже чорних плодів, зібраних в супліддя. Оригінально виглядає сорт Ред Тіп з плодами білого кольору з рожевим бочком. Плакуча форма горобини звичайної має привабливий вигляд навіть взимку у безлистому стані.

В умовах Донбасу зразки, що належать до секції *Sorbus* і є мезофітними рослинами, негативно реагують на ґрунтову і повітряну посуху. Для отримання високих врожаїв плодів відмінної якості помологічні сорти потребують штучного зрошення в посушливі сезони. Для багатьох сортів характерна періодичність плодоношення, пов'язана з переважанням врожайми. Зразки секції *Aria* в наших ґрунтово-кліматичних умовах себе почувають добре. Вони посухостійкіші, є кальцієфілами. Сіянци горобини проміжної є кращими як підщепи, аніж сіянці горобини звичайної. Практично всі види і сорти достатньо зимостійкі, окрім горобини домашньої. У останньої під час суворих зим спостерігається обмерзання глєк або навіть загибель молодих дерев.

Плоди сорту Алая крупна

Культивують плодови горобини поки що виключно аматори, хоча є всі підстави для введення її у промислову культуру. Висаджують дерева звичайно за схемою 5 x 4 м. Доволі стриманий ріст притаманний Бурці та Гранатній, ще низькоросліша - Рубінова, які можна вважати сортами інтенсивного типу. Моравську та Нежежинську можна вирощувати в плодovому саду, формуючи крону більш розлогою та знижуючи висоту дерев обрізуванням або застосовуючи сорбаронієві інтеркаляри. Інші сорти можна мати у вигляді окремих щеплень в крону. В невеличкому саду можна обмежитися одним деревом, що перещеплене декількома сортами для отримання конвеєру плодів різних строків досягання, смаку і біохімічного складу.

Збір врожаю проводять в серпні-вересні, після того, як плоди придбають характерне забарвлення і смак. Моравська і нежежинська горобини придатні для споживання в свіжому вигляді і для переробки. Мічурінські сорти мають терпкуватий присмак і використовуються головним чином в переробленому вигляді. Плоди, призначені для тривалого зберігання, збирають щитками, які зрізають ножем або секатором. Більш продуктивним є збір плодів, що обриваються від плодоніжок шляхом «доіння». Такі плоди йдуть на переробку.

В. М. МЕЖЕНСЬКИЙ
завідувач відділу технологій
плодових культур,
кандидат
сільськогосподарських наук,
Артемівська дослідна станція
розсадництва ІСУААН
Фотоавтора

Плоди сорту Гранатна

